

המאטרי

**אמנות הקרמיקה, אשר פריחתה התרחשה לאורך המאה
העשרים, התפתחה בישראל כמקצוע נשי ומודר מהממסד
האמנותי. גם בתחילת שנות האלפיים נטען כי הקרמיקה היא
תחום נשי "הן ברמה הסטריאוטיפית והן ברובד המעשי" וכי
הדמויות המשמעותיות בתחום הקרמיקה הן נשים.**

**ככלל, הביקורת האמנותית בישראל לאורך דורות הדגישה את מעמדה
הנמוך של מלאכת היד, והתבטאה בנימה שלילית כלפי נשים יוצרות
שהשתמשו בטכניקות ובחומרים שעויכו לאמנות השימושית. כך, עשייתן
האמנותית של יוצרות מובילות הוגדרה כקישוט וכתחביב.**

**היצירה בקרמיקה נתפסה כברירת מחדל לעיסוק בפיסול "ידידותי" יותר
לנשים המאפשר לעבוד מהבית. המחקרים השונים נטו להציג את תחום
הקרמיקה באופן דיכוטומי של איכויות כמו אינטלקט לעומת רגש, שימושי
לעומת בלתי שימושי ונשי לעומת גברי.**

לנוכח זאת, מדגישה אורלי נזר במחקרה, מדהים להיווכח באנטי-תזה שמהווה יחס ביקורת האמנות כלפי יצירתם של אמנים-גברים, במובן זה שיצירתם בקרמיקה קיבלה ממד ערכי. הילת האותנטיות שלה זכו הקדרים הגברים מהדהדת את טיפוס הקדר כאתנוגרף המתואר בספרות, כאספן של מידע, המראיין ומתעד את הקדרות האותנטית המצויה במקום אחר, כפרי ומסורתי. "הקדר-האתנוגרף" אוסף שיטות עבודה, מעניק להן ערך תרבותי ומורה אותן בתרבות המוצא הבלתי-אותנטית. על כן בקלות כה רבה מתוארים הקדרים הגברים כסוג של אתנוגרפים, ואילו הנשים נותרות להתמודד לבדן עם שוליות הקרמיקה בשדה האמנות.

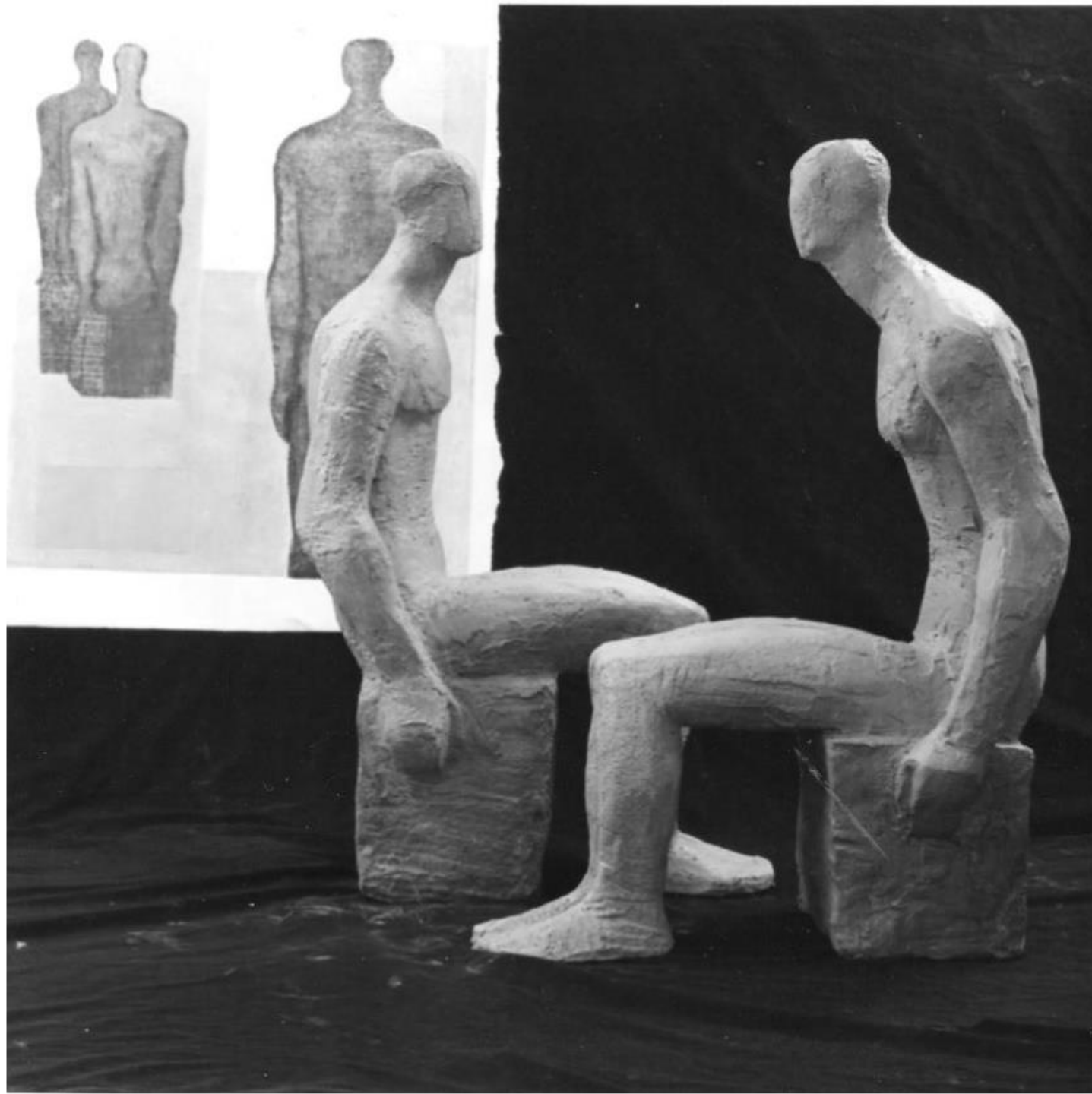
**ניתן לזהות בתפיסה זו חלק מהרטוריקה המגדרית של ביקורת האמנות
הרווחת אשר לאורך דורות ראתה ב"אובייקטיבי" את ה"גברי"
וב"סובייקטיבי" את התגלמות ה"נשי". כך, אמנות "נשית" יוחסה לאמנות
המציגה חוויה אישית של הסובייקט, והדימוי ה"נשי" נתפס כייצוג הפכפך,
שהאמן לא השכיל להרחיק את עצמו ממושאו. אמנות "גברית", להבדיל,
תוארה תכופות כאינטלקטואלית, כללית ורציונלית.**

ציונה שמשי
תמונת מחזור, מיצב
בתערוכה משנת 1965

ציונה שמשי
תמונת מחזור, מיצב
בתערוכה משנת 1965

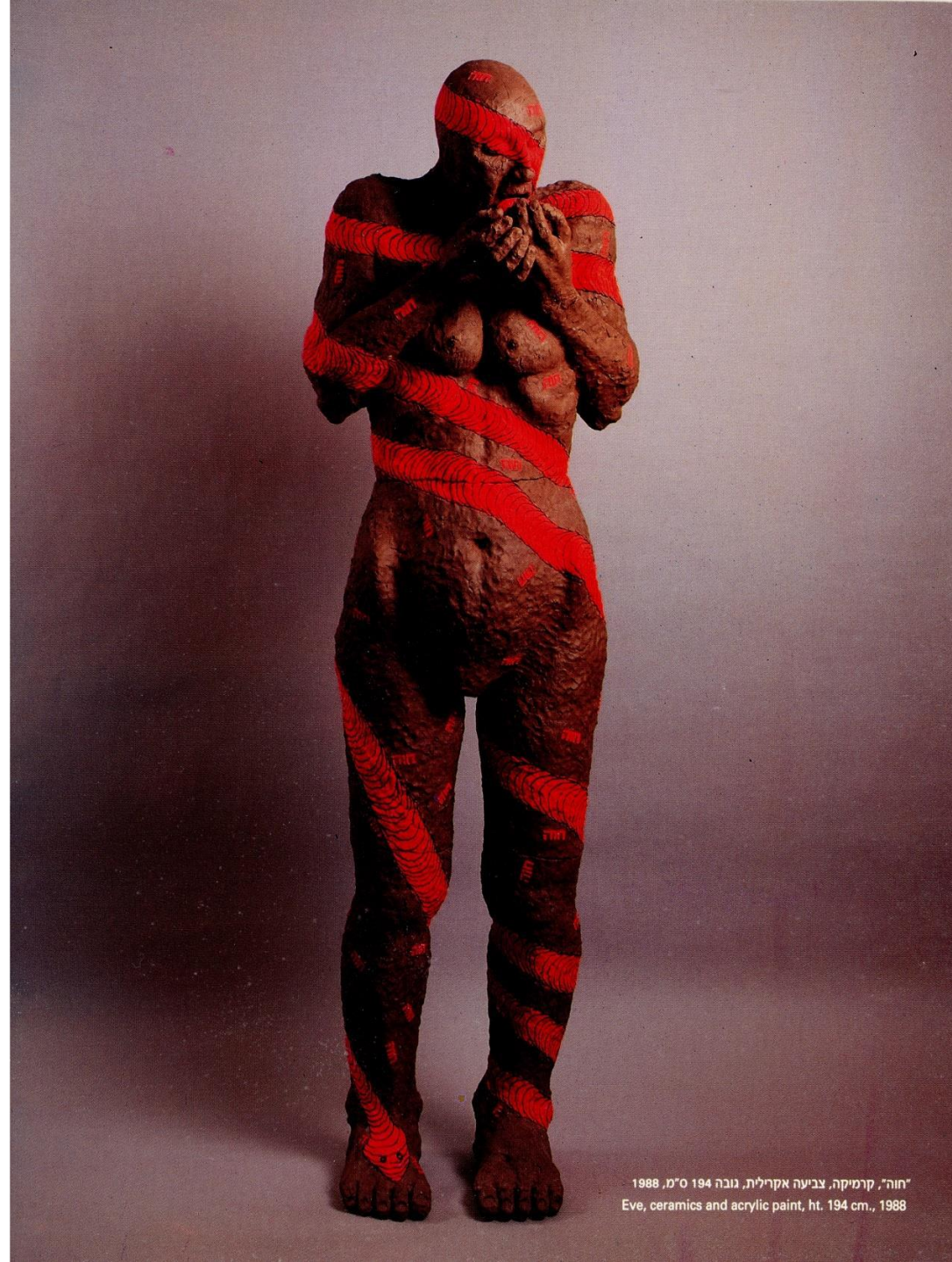

סוניה נטרא
שניים ועוד אחד, 1980
קרמיקה וקליגרפיה

נתנה אברהם, שש נשים, 1980, אדמית, בניית יד

אווה אבִידר
חוה, 1988
קרמיקה, צביעה אקרילית

"חוה", קרמיקה. צביעה אקרילית, גובה 194 ס"מ, 1988
Eve, ceramics and acrylic paint, ht. 194 cm., 1988

**חשוב להבין כי נאמנותן של אמוניות קרמיקה לחומר הגלם ולמדיום,
החשיבות שהיוצרות מעניקות למיומנות הטכנולוגית והעודפות האסתטית
הנובעת ממנה מאתגרת את המבוכה והאמביוולנטיות המשתקפות
מהרטוריקה של ביקורת האמונות. כנובע מכך, היצירה החופשית
המתאפשרת בעבודה בחמר נקשרת עם פעילות ביקורתית, תגובת נגד
למצב העניינים בעולם האמונות העכשווי.**

ביאנקה אשל-גרשוני
מראה סטודיו

טליה טוקטלי
כרית, 2011-2004
יציקת חומר קרמי, צבע
קרמי, חריתה וגרפיט

עירית אבא
מתוך התערוכה "גלגל. נקודה", 2009

הדס רוזנברג ניר
מתוך התערוכה "חומרי"
זהות", 2022

אניסה אשקר
ספל, 2017
טכניקה מעורבת

אניסה אשקר
מתוך התערוכה "סקיצה"
פריזאית, 2019

חנאן אבו חוסיין
בלטה אדומה, 2021
קרמיקה, הדפס

רונית ברנגה
ערום אישה, 2020
טכניקה מעורבת

רונית ברנגה, ערום אישה (פרט), 2020, טכניקה מעורבת

אחת הדרכים להתמודד עם בעיות יסוד שתוארו לעיל, היא לחזור לטענה הרדיקלית של הגל השני של הפמיניזם האמריקאי שהציעה לקרוא את החוויה האישית כבעלת השלכות פוליטיות (בבחינת "האיש הוא הפוליטי"). העיסוק באישי, הנרטיביות, הפתיחות לחומריות, לרגש ולערבוב התחומים וחציית הגבולות אתגרו ומאתגרים עד היום את הסטריאוטיפים והמוסכמות המקובעות, בין אם לאומיות, אידיאולוגיות או מגדריות.

מתוך הבנה זו, התערוכה העתידית תציע להתבונן ראשית כל בסובייקטיביות של היוצר/ת, דרך התהליכים החומריים המהדהים אותה. תפיסה זו נקשרת עם המושג "חותם חומרי של הסובייקטיביות". עיקרה בהעברת הדגש מהתוצר/הדימוי החזותי הסופי, מן האובייקט לעצם ה"ביצוע" שלו ולראייתו כמרכיב חיוני בהבנת היצירה כייצוג העצמי. מכאן שמעמדו של המוצר המוגמר, זה הנוכח פיזית למתבוננים או למשתמשים, הוא כמעמדן של עקבות חומריות, תיעוד של פעולת מיצג, המהדהד את נוכחותה של היוצר/ת.

**התערוכה תדון בתכונות החומר ובקשר שלהן לייצוג עצמי של היוצר/ת,
תכונות הבאות לידי ביטוי בסגנון יצירה המדגיש את ההיבטים המוחשיים
של החומר. בפרקטיקת היצירה, החומר הרך, החדיר, המשמר את טביעות
האצבעות, משמש כמצע הסופג והזוכר את מגע ידו האקספרסיבי של
האמן. התערוכה תעסוק גם במחוות הפרפורמטיביות של הגוף הזוכר; הגוף
המאחסן זיכרון רדום של תחושות ורגשות, והגוף המבקש להעיר ולקרב
אותן אל התודעה והנפש.**

טליה טוקטל
מראה הצבה של תערוכה במוזיאון הרצליה, 1987

מיכל סופיה טוביאס, מתוך מיצג בביצוע של רנה שנפלד, 2020

מיכל סופיה טוביאס, מתוך מיצג בביצוע של רנה שנפלד, 2020

יואב אדמוני, Beyond Constructed Remains, 2019, טכניקה מעורבת

יואב אדמוני, Beyond Constructed Remains, 2019, טכניקה מעורבת

מושג נוסף הרלוונטי לנושא התערוכה הוא "אמנות הפרויקט", או "אמנות התיעוד" כפי שכינה אותה בוריס גרויס. "התיעוד" יכול ללבוש צורה של ציור, רישום, צילום, וידאו, טקסט או מיצב, קרי - כל סוג של מדיה, אלא שכתיעוד אמנות, המדיות האלה אינן מנכיחות אמנות אלה מתעדות אותה. במקרה זה, הפעילות עצמה היא האמנות, ועל כן ניתן להציגה רק דרך תיעוד. האמנים המעורבים ב"אמנות הפרויקט" מאמצים את ההיבט של "צופה משתתף", ובדרך זו מטשטשים את ההבחנה בין סובייקטיביות לאובייקטיביות, בין ניסיון - לניסוי.

אמנות הפרויקט בודקת את הגבולות שבין אמנות, חיים וצורות שונות של סדר חברתי ואיסוף מידע, קוראת תיגר על חוקים ומגבלות, ומשתמשת בשיטות או במנגנונים קיימים, תוך כדי משיכת תשומת הלב לתהליך על חשבון התוצר הסופי. גם אמנות הפרויקט וגם אובייקט הקראפט המקצועי הם תוצר של מחויבות עמוקה לתהליך.

ג'פרה אבו-זולוף, ספיה ואני, 2017-18, וידיאו

תמר ניסים
המטחנה, 2013
תיעוד מיצג

יואב אדמוני, Bed Rock, 2012, תיעוד מיצג